

.iaea.org/MTCDD/publications/PDF/te_1526_web.pdf; 10. Договор об учреждении Европейского сообщества по атомной энергии (Рим, 25 марта 1957 года) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://arhiv.inpravo.ru/texts4/document4068/index.htm>.

Черкашина М.К.

*к.ю.н., доц. кафедри екологічного права
Національного університету «Юридична
академія України ім. Ярослава Мудрого»*

ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАБРУДНЕННЯ ВОД В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ

Проблема забезпечення належної кількості та якості води має глобальне значення та стосується більшості країн світу. Водокористування в Україні здійснюється переважно нерационально: збільшуються непродуктивні витрати води та внаслідок забруднення і виснаження зменшується об'єм придатних до споживання водних ресурсів. Недостатньо дослідженими досі залишаються проблеми забруднення водних об'єктів.

Ключовими поняттями Водного кодексу України (ВК) та Водної Рамкової Директиви ЄС (ВД) з охорони вод є забруднення, забруднююча речовина та якість води. Саме ці поняття є вихідними для більшості нормативно – правових актів з водокористування як України, так і Європейського Союзу. Але ці категорії у Водному Кодексі та Водній Директиві представлені у різних інтерпретаціях, що у подальшому розрізняє практичне виконання обох правових документів та регулювання природокористування у рамках спільних транскордонних водних басейнів.

Головною категорією обох законодавчих документів є поняття «**забруднення вод**». Відповідно до діючого ВК України забруднення вод (поверхневих, підземних, джерел, внутрішніх морських вод та територіального моря) – це надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин, при цьому забруднююча речовина – це речовина, яка привноситься у водний об'єкт в результаті господарської діяльності людини (ст.1). Отже, ВК України під забрудненням розуміє привнесення до поверхневих і підземних вод сторонніх домішок, що розчиняються, внаслідок чого вода стає непридатною для використання за призначенням, тобто для потреб водокористування. ВД орієнтована не тільки на потреби водокористування, але й на охорону водної та прибережної екосистеми, її природного фонового стану (п. 33). У ВК України показники якості води є санітарно-гігієнічними, тобто до пріоритету відноситься захист здоров'я людини, а ВД визначає саме екологічні показники, що направлені на охорону екосистеми водного об'єкта. Таким чином, згідно ВК України забруднення – це безпосередньо надходження забруднюючих речовин, тобто розглядається саме прямий вплив на водний об'єкт. У той час ВД розглядає поняття забруднення більш ширше – додаючи не тільки прямий але й непрямий вплив на водний об'єкт, пов'язаний з природними та антропогенними факторами користування водного басейну.

Відповідно до діючого Водного кодексу України (ст.1) забруднююча речовина – це речовина, яка привноситься у водний об'єкт в результаті господарської діяльності людини, наприклад, забору води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів, тобто внаслідок спеціального водокористування. Отже, забруднюючою речовиною відповідно до ВК України є будь яка речовина, що привноситься у водний об'єкт у результаті антропогенної діяльності. У такому разі поняття «забруднююча речовина» є цілковито санітарно-гігієнічним, направленим на задоволення потреб у воді різних галузей господарства та людини, зв'язок з природним станом екосистему майже відсутній. Протилежно до ВК України, ВД визначає забруднювача (полютанта) як чинника впливу на екосистему у порівнянні до її природного стану. Розглядаються дві головні категорії

забруднювачів: «пріоритетні» та «небезпечні», відповідно яким проводиться екологічна оцінка стану екосистеми. Граничні значення забруднювачів відповідають сучасним екотоксикологічним дослідженням та постійно доповнюються та змінюються разом з переліком забруднюючих речовин. Також нормативи ВД можливо визначити як екологічні, що направлені насамперед на підтримку природного стану екосистеми водного басейну.

Відповідно до екологічного законодавства, на підставі наявності та концентрації забруднюючих речовин визначається якість води для конкретного виду природокористування. У рамках ВК України якість води визначається відповідно до її придатності для окремих категорій водокористування на основі ГДК та класу небезпеки речовини із застосуванням виключно фізико-хімічних показників води. Водна Директива визначає не «якість води», а «якість екосистеми», враховуючи стан та зміни природних параметрів води, донних відкладень, гідробіонтів. Таким чином, ВД навіть у цьому понятті визначає саме необхідність збереження природного балансу, а не особливості природокористування.

На підставі вищезазначеного, можна зробити наступні висновки:

1. Так ВД орієнтовано цілком на комплексний підхід до охорони екосистем водного басейну з усіма її основними компонентами: ґрунт, повітря, вода та біота. ВК України спрямовано на задоволення потреб саме водокористувачів, тобто майже не враховуються потреби екосистеми, та вода не розглядається як середовище існування для живих істот. Ці відмінності відображено у визначенні понять забруднення, забруднююча речовина та якість води.

2. Європейське законодавство розвивається відповідно головних економічних змін та змін у споживанні різних хімічних матеріалів у виробництві та у домогосподарствах, українське законодавство майже не змінюється відповідно сучасних тенденцій та є застарілим.

3. Перехід з однокомпонентного підходу у природокористуванні України до екосистемного надасть можливість проводити комплексний моніторинг довкілля з урахуванням його головних компонентів. Також іншим важливим етапом інтеграції європейського екологічного законодавства стане можливість практичної реалізації програм з охорони транскордонних водних басейнів та спільний контроль якості усіх її компонентів. Проте, перш за все, інтеграція європейського екологічного законодавства повинна починатися з перегляду та доповнення його головних понять, а саме «забруднення», «забруднююча речовина» та «якість довкілля».

Барабаш Т.О.

*к.ю.н., молодший науковий співробітник
НДІ ПЗІР НАПрН України*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ПРОМИСЛОВИМИ ТА ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

У нашій країні, як і в багатьох інших, конституційним правом громадян є «право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди» (ст. 50 Конституції України). Безпечне для життя людей довкілля – це такий стан навколишнього середовища, за якого забезпечується запобігання погіршенню екологічної обстановки і виникненню небезпеки для життєдіяльності населення.

Критерії безпечного стану довкілля визначаються екологічними стандартами, нормативами та іншими нормами, у тому числі і нормами галузевого законодавства: екологічного, аграрного, природоресурсового, адміністративного, кримінального тощо. В цих нормах містяться вимоги щодо охорони навколишнього природного середовища. Відповідно до них здійснюється: розміщення, проектування, будівництво, реконструкція, введення в дію та експлуатація підприємств, застосування засобів захисту рослин,